

Natuurtoets twee percelen bij de Groeve

**Toetsing in het kader van de Wet
natuurbescherming**

**G.J. Berg
H.L. Schepp**

Bureau Waardenburg
Ecologie & Landschap

Natuurtoets twee percelen bij de Groeve

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

G.J. Berg
H.L. Schepp

Natuurtoets twee percelen bij de Groeve

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

G.J. Berg, H.L. Schepp

Status uitgave: definitief

Rapportnummer:	21-087
Projectnummer:	21-0288
Datum uitgave:	8 juni 2021
Foto's omslag:	H.L. Schepp / Bureau Waardenburg bv
Projectleider:	drs. G.J. Berg
Tweede lezer:	J.H. van der Heide MSc.
Naam en adres opdrachtgever:	Prolander Postbus 50040 9400 LA Assen
Referentie opdrachtgever:	Inkoopnummer: 33200046 - V1683
Akkoord voor uitgave:	ir G.H. Bonhof
Paraaf:	

Graag citeren als: Berg, G.J. & H.L. Schepp 2021. Natuurtoets twee percelen bij de Groeve. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 21-087. Bureau Waardenburg, Haren.

Trefwoorden: De Groeve, Wet natuurbescherming, NNN

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv.

Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Prolander

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Bureau Waardenburg, Varkensmarkt 9 4101 CK Culemborg, 0345 51 27 10, info@buwa.nl, www.buwa.nl

Voorwoord

Prolander heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om de voorgenomen bestemmingswijziging van de twee percelen in De Groeve te toetsen aan de Wet natuurbescherming en een second opinion te geven op de rapportage van Sweco. In voorliggend rapport zijn de effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten en Natura 2000-gebieden beoordeeld in het kader van de Wet natuurbescherming. Voor het plangebied is in 2020 een verkennend natuuronderzoek uitgevoerd door Sweco. In dit rapport wordt een beknopte beoordeling gegeven van dit onderzoek.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

Gertrud Berg	projectleiding, rapportage
Helen Schepp	veldwerk, rapportage, fotografie.
Jan Erik van der Heide	kwaliteitsborging

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit Prolander werd de opdracht begeleid door de heer Bart-Jan Tabak. Wij danken hem voor de prettige samenwerking.

Veldonderzoek is altijd een momentopname. Bureau Waardenburg waarborgt dat het onderzoek is uitgevoerd door deskundige onderzoekers volgens de gangbare standaardmethoden. Het bureau is niet aansprakelijk voor waarnemingen van soorten door derden en waarnemingen die na afronding van de studie bekend worden gemaakt.

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding en doel	6
1.2 Verantwoording	6
2 Toetsingskader beschermde soorten en gebieden	8
2.1 Wet natuurbescherming	8
2.2 Beschermingsregimes soorten	8
2.3 Natura 2000-gebieden	9
2.4 Houtopstanden	9
2.5 Natuurnetwerk Nederland	9
3 Beschrijving plangebied	10
4 Effecten op Natura 2000 gebieden	12
4.1 Ligging plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden	12
4.2 Mogelijke effecten op instandhoudingsdoelstellingen	12
4.3 Mogelijke effecten van stikstofdepositie	13
4.4 Conclusies effecten beschermde gebieden	14
5 Effecten op beschermde soorten planten en dieren	15
5.1 Bronnenonderzoek	15
5.2 Functie van het plangebied voor beschermde soorten	15
5.3 Effecten van de ingreep op beschermde soorten	18
5.4 Beoordeling Wet natuurbescherming	19
5.5 Effect scheuren grasland op natuurwaarde	19
6 Second opinion	21
Literatuur	22
Bijlage I RVO Stikstofgebruiksnormen	23

Samenvatting

Het plangebied bestaat uit twee percelen aan weerszijden van de Hunze, ten zuiden van het dorp De Groeve. Het zijn percelen met een bestemming Natuur, maar die altijd in gebruik zijn geweest als agrarisch cultuurgrasland. Het voornemen is de percelen uit te ruilen met een perceel in polder Noordma en deze twee percelen weer een agrarische bestemming te geven. Er worden geen aanpassingen uitgevoerd op en/of rond de percelen. De percelen blijven zoals ze nu zijn, er worden bijvoorbeeld geen sloten gedempt, dan wel gegraven. Wel is het agrarisch gebruik van één van de twee percelen afgelopen jaar veranderd van grasland naar aardappelakker. Prolander wil weten of deze voorgenomen bestemmingswijziging effecten kan hebben op beschermde soorten en Natura 2000-gebieden en of significante effecten op deze gebieden op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Effect op Natura 2000-gebieden

Geconcludeerd wordt dat directe effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van de voorgenomen bestemmingswijziging van de percelen bij De Groeve als verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag of verstoring door mechanische effecten niet aan de orde zijn. Ook indirecte effecten op Natura 2000-gebieden als versnippering, verdroging, verstoring en verontreiniging zijn niet aan de orde.

Het veranderd gebruik van de percelen bij de Groeve zou lokaal kunnen leiden tot een (zeer geringe) extra depositie van stikstof in Natura 2000-gebieden. Door echter het uit agrarisch gebruik nemen van het perceel in polder Noordma, waardoor deze in de toekomst niet meer bemest wordt, zal de netto uitstoot van de percelen die bij de uitruil betrokken zijn niet toenemen.

Effect op beschermde soorten

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. Indien de werkzaamheden onder de hieronder genoemde voorwaarden / met inachtneming van de hieronder genoemde maatregelen worden uitgevoerd wordt overtreding van verbodsbepalingen voorkomen.

Randvoorwaarden / Maatregelen bij uitvoering werkzaamheden

Voor het vernietigen van nesten die in gebruik zijn en het verstoren van in gebruik zijnde nesten van vogels zodanig dat broedsels mislukken is geen ontheffing mogelijk. Het vernietigen en verstoren van in gebruik zijnde nesten moet worden voorkomen om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Dit kan door werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Door voorafgaand aan werkzaamheden (als maaien/ploegen) een broedvogelcheck uit te voeren om vast te stellen of broedende vogels aanwezig zijn en indien nodig het werk uit te stellen totdat de jongen vlieg vlug zijn, kan het verstoren of vernietigen van nesten ook worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Wnb geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet voor het broedseizoen rekening gehouden worden met de periode half maart tot half augustus.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Het projectgebied heeft een oppervlakte van circa 7 ha. Het plangebied bestaat uit twee percelen aan weerszijden van de Hunze, ten zuiden van het dorp De Groeve. Het zijn percelen met een bestemming Natuur, maar die altijd in gebruik zijn geweest als agrarisch cultuurgrasland. Het voornemen is de percelen uit te ruilen met een perceel in polder Noordma en deze twee percelen weer een agrarische bestemming te geven. Er worden geen aanpassingen uitgevoerd op en/of rond de percelen. De percelen blijven zoals ze nu zijn, er worden bijvoorbeeld geen sloten gedempt, dan wel gegraven. Wel is het agrarisch gebruik van één van de twee percelen afgelopen jaar veranderd van grasland naar aardappelakker.

De Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. Sommige handelingen en ontwikkelingen kunnen de natuur, en daarmee de biodiversiteit, schaden en zijn daarom krachtens de wet verboden. Is dat het geval dan is er in geval van beschermde gebieden een vergunning nodig of in geval van beschermde soorten ontheffing nodig voor het overtreden van een verbodsbepaling. In specifieke gevallen geldt een vrijstellingsregeling.¹

1.2 Verantwoording

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van het in 2021 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Veldbezoek

Het plangebied bij de Groeve is op 12 april 2021 bezocht. Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, hollen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten.

¹ Zie voor de doelstelling en regels van de Wet natuurbescherming het wettelijk kader in de bijlage. ADC-toets: toets op Alternatieven, Dwingende reden van groot openbaar belang, Compensatie. Dit betreft soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn met uitzondering van vogels. Vogels vallen onder Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn. Brochure: Soortenbescherming

De in dit rapport gepresenteerde gegevens over beschermde soorten zijn houdbaar tot drie jaar na afronding van het veldonderzoek. Indien de in dit rapport beschreven ingreep wijzigt dan wel wordt uitgevoerd na 2024 kan een actualisatie van het onderzoek nodig zijn.

Bronnenonderzoek

Aanvullend op het veldbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de NDFF geraadpleegd¹. Daarnaast is navraag gedaan bij Bertil Zoer van het Drents Landschap en bij Harry Offringa van Staatsbosbeheer naar aanvullende inventarisatie gegevens.

¹ Nationale Database Flora en Fauna geraadpleegd dd. 13 april 2021

2 Toetsingskader beschermde soorten en gebieden

2.1 Wet natuurbescherming

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) van kracht geworden. De Wnb heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. De wet regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, van soorten planten en dieren en van houtopstanden.

De regels die toezien op bescherming van Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in 'Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden' van de Wnb. De verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten planten en dieren zijn in de Wnb opgenomen in 'Hoofdstuk 3 Soorten' en beschreven per beschermingsregime (zie onder). De regels voor houtopstanden zijn beschreven in Hoofdstuk 4 van de wet.

In het voorliggende rapport toetsen we aan bepalingen voor beschermde soorten (Wnb: Hoofdstuk 3) en gebieden (Wnb Hoofdstuk 2), de ingreep heeft geen effecten op de bepalingen uit hoofdstuk 4 van de wet. Hieronder is dit kort toegelicht.

2.2 Beschermingsregimes soorten

Bij de uitvoering van de voorgenomen bestemmingswijziging moet rekening worden gehouden met het huidige voorkomen van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied. Als de voorgenomen wijziging leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, zal moeten worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing moet worden verkregen.

De Wnb onderscheidt bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:

- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Wnb § 3.1),
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Wnb § 3.2)¹ en
- Beschermingsregime andere soorten (Wnb § 3.3).

Voor een aantal soorten vallend onder '*Beschermingsregime andere soorten*' heeft de provincie een vrijstelling verleend voor handelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (Wnb Art 3.10 lid 2a).

In dit rapport wordt onderscheid gemaakt in 'vogels', soorten Habitatrichtlijn (Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Wnb § 3.3).

Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, is nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing moet worden verkregen voordat de ingreep wordt uitgevoerd (zie Hoofdstuk 2).

¹ Dit betreft soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn met uitzondering van vogels. Vogels vallen onder Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn. Brochure: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van EZ, versie 1.3 december 2016.

2.3 Natura 2000-gebieden

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het Zuidlaardermeergebied. Dit is een Vogelrichtlijngebied zonder stikstofgevoelige habitattypen en ligt op een afstand van circa 600 m van het plangebied. Natura 2000-gebied Drentsche Aa is aangewezen als Habitatrichtlijngebied met stikstofgevoelige habitattypen en ligt op circa 3,8 km van het plangebied. Het effect op genoemde Natura 2000-gebieden wordt behandeld in Hoofdstuk 3.

2.4 Houtopstanden

De Wet natuurbescherming beschermt houtopstanden met een oppervlakte van minimaal 10 are (1000 m²) en rijbeplantingen die bestaan uit meer dan 20 bomen (art. 1.1). Met de ingreep worden geen houtopstanden gekapt. De regels ten aanzien van houtopstanden zijn dus niet van toepassing.

2.5 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied ligt momenteel nog binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland. Binnen het NNN geldt een 'nee, tenzij' benadering. Dit houdt in dat er geen bestemmingswijzigingen mogelijk zijn als daardoor de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN significant worden aangetast. Dit tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Op 16 juni 2020 hebben Gedeputeerde Staten het Natuurbeheerplan Drenthe (versie 2021) en de Natuur Netwerk Nederland kaart (NNN-kaart) 2020 vastgesteld. In het Natuurbeheerplan (NBP) staat aangegeven waar en welke (agrarische) natuur aanwezig is of ontwikkeld kan worden, hoe deze natuur beheerd en gerealiseerd kan worden en welke mogelijkheden er geboden worden voor landschapsonderhoud.

In de vorige versies van de beheertypenkaart van het NBP waren ook de twee percelen bij De Groeve opgenomen. Op verzoek van Stichting Het Drents Landschap zijn deze percelen, gezien de recente ontwikkelingen, niet meer opgenomen (zie ook de motivatie in hoofdstuk 3).

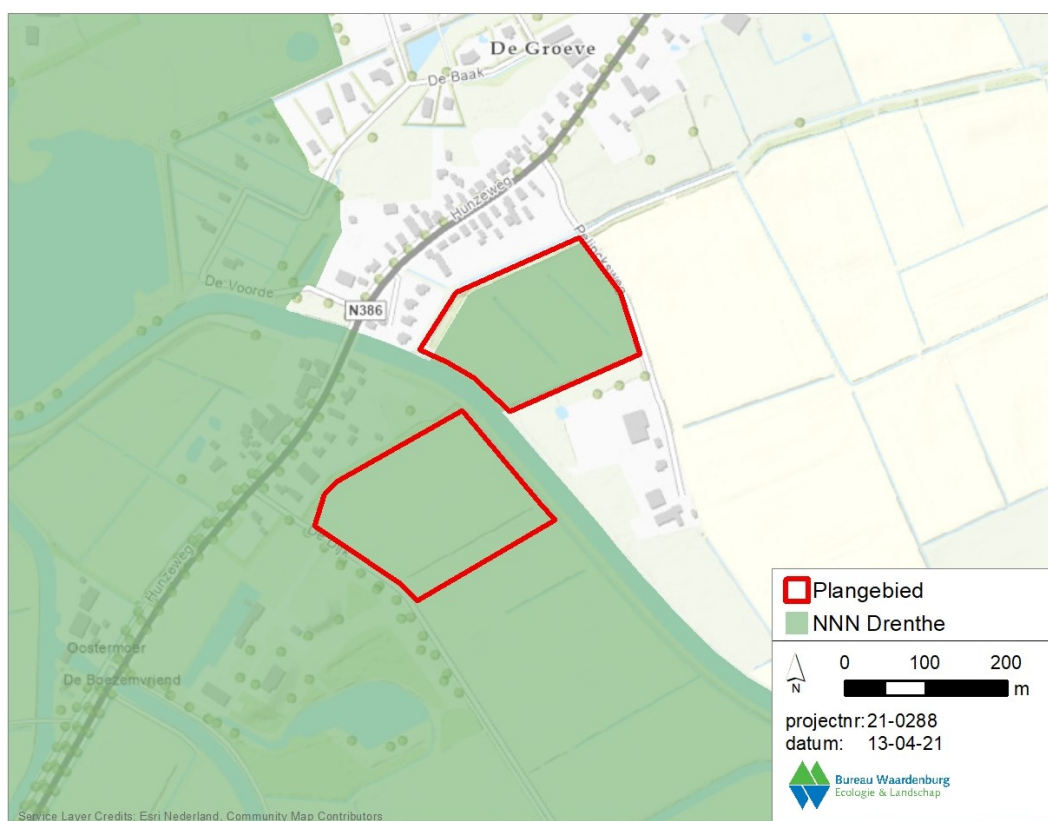
Op de NNN-kaart zal deze wijziging in de volgende versie worden doorgevoerd door de twee percelen niet meer op te nemen als NNN-gebied. Gezien de geïsoleerde ligging van de percelen heeft de provincie besloten dat dit areaal elders op nuttiger wijze kan worden ingezet bij de ontwikkeling van de natuurwaarden in de Hunze. Het NNN behoudt minimaal dezelfde oppervlakte. De uitruil van de twee percelen bij De Groeve tegen een perceel in Noordma draagt bij aan de ontwikkeling van de Hunze en maakt het mogelijk Noordma te ontwikkelen. De grondruil maakt de doelstellingen van het provinciaal beleid mogelijk (Peereboom, 2020).

Geconcludeerd kan worden dat er als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling geen effect zal optreden op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Voor uitvoering van de plannen zal dan ook geen aanvullende 'Nee, tenzij toets' worden opgesteld.

3 Beschrijving plangebied

Het plangebied ligt aan de zuidkant van De Groeve, het bestaat uit twee percelen aan weerszijden van de Hunze, een grasland en een akker. Het projectgebied heeft een oppervlak van circa 7 ha. Beide percelen maken nu nog onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven is door de provincie reeds besloten dat de percelen de NNN status verliezen.

Figuur 3.1 Ligging plangebied (rood omkaderd) (Esri Nederland, Community Map Contributors). Het zuidelijke perceel betreft perceel ZL R00 K 928 en het noordelijke ZL R00 K985.

Om iets meer over de achtergrond en het beheer van de afgelopen jaren te weten is contact opgenomen met het Drents Landschap (HDL). Onderstaande informatie is verkregen van dhr. Melle Buruma van het Drents Landschap.

De betreffende percelen zijn in 2004 aangekocht door het Drents Landschap. De gronden zijn indertijd aangekocht als onderdeel van een verplaatsing van een melkveehouderijbedrijf. In die tijd kreeg ook de begrenzing van de natuurontwikkelingsgebieden langs de Hunze langzamerhand vorm. Er werd in die tijd al volop grond aangekocht. De Provincie koos daarbij ook vaak voor een pragmatische aanpak: afhankelijk van aankopen of grondruilen werd de begrenzing definitief gemaakt. In dit geval werden twee “losse” percelen in de benedenloop begrensd als “natuur”. De

verwachting was toen dat er in de loop der tijd nog wel meer natuur in de benedenloop zou worden gerealiseerd. Uiteindelijk is een andere keuze gemaakt: de Hunze zal nu via Tusschenwater en Noordma in het Zuidlaardermeer uitkomen. Vorig jaar heeft de Provincie het besluit genomen om beide percelen in De Groeve waar het nu om gaat te schrappen als “natuur” (zie ook Hoofdstuk 2 – NNN). De overweging daarvoor was dat de percelen als natuurgebied met deze geïsoleerde ligging geen toekomstperspectief hebben als natuurgebied. Ze zouden ook in de toekomst geïsoleerd blijven liggen in een intensief gebruikte en sterk ontwaterde omgeving: geen potenties voor natuur. Bovendien konden deze hectares elders zinvoller worden ingezet.

Het gebruik is vanaf 2005 grasland geweest. Landbouwgronden die nog niet konden worden ingericht als natuurgebied, werden door HDL de afgelopen jaren in deze “parkeerstand” tijdelijk verpacht. Dit gebeurde met instemming van Rijk en Provincie en deze percelen vielen ook niet onder de SNL (beheer)subsidie. Voor percelen als dit gold dat het grasland niet gescheurd mocht worden. Specifieke beheervoorwaarden hadden op deze percelen niet zoveel zin omdat ze te midden van bouwland lagen, met een forse ontwateringsdiepte. De gronden behielden in eerste instantie ook hun landbouwbestemming in het bestemmingsplan. Perceel 928 kreeg de bestemming “natuur” (in plaats van landbouw) in het bestemmingsplan Tusschenwater in 2015. Perceel 985 kreeg de bestemming “natuur” in het bestemmingsplan Buitengebied Tynaarlo in mei 2013 (zie ook Peereboom 2020). Alle eigendommen van HDL kregen daarin “automatisch” de bestemming natuur. Ook deze bestemming liet voortgezet agrarisch gebruik als grasland toe.

De percelen zijn vanaf 2004 als grasland bemest voor “regulier” landbouwkundig gebruik. In 2020 heeft HDL deze gronden na overleg met de Provincie ingebracht in een ruil. Zuidlaren K 928 (zuidelijke perceel) staat nog op naam van HDL in afwachting met uitruil met de Noordma. Hiervoor is een ruilovereenkomst getekend en de afwerking daarvan wacht op de bestemmingsplan procedure. De gebruiker heeft het perceel in 2020, vooruitlopend op de afhandeling van de ruil, meteen als bouwland in gebruik genomen. Het perceel K 985 (noordelijke perceel) is overgedragen aan de Provincie en is in 2020 bemest grasland gebleven. Dit perceel geeft een goed beeld hoe perceel 928 er uit zag voordat het gescheurd werd.

Het perceel in polder Noordma, waarmee de percelen moeten worden uitgeruild is tot dusverre altijd door de eigenaar en zijn rechtsvoorgangers gebruikt als landbouwgrond. Voor dit perceel is nu dus uitruil aan de orde: wanneer dit perceel is verruild (op basis van de ruilovereenkomst) komt daarmee het laatste perceel in de Noordma in eigendom van de provincie/HDL, zodat de gehele Noordma kan worden ingericht als natuurgebied en er geen landbouwkundige belangen meer spelen in dit gebied omdat alle gronden verworven zijn. Het perceel staat wel al jaren als nieuwe natuur (N 00.01) in het Natuurbeheerplan. Het gebruik wijzigt pas wanneer de ruil geëffectueerd kan worden en dat kan pas wanneer Zuidlaren K 928 en 985 weer een landbouwkundige bestemming hebben in plaats van een natuurbestemming.

4 Effecten op Natura 2000 gebieden

4.1 Ligging plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het Zuidlaardermeergebied. Dit is een Vogelrichtlijngebied zonder stikstofgevoelige habitattypen en ligt op een afstand van circa 600 m van het plangebied. Natura 2000-gebied Drentsche Aa is aangewezen als Habitatrichtlijngebied met stikstofgevoelige habitattypen en ligt op circa 3,8 km van het plangebied (Figuur 4.1).

Figuur 4.1 Globale ligging van het plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied (transparant blauw) en Drentsche Aa-gebied (transparant paars). (Bron: Klous, 2020).

4.2 Mogelijke effecten op instandhoudingsdoelstellingen

Zoals hierboven al aangegeven ligt het plangebied buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied. Directe aantasting zoals oppervlakteverlies en versnippering van een Natura 2000-gebied is niet aan de orde, omdat de percelen waarvan de bestemming agrarisch wordt, buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied ligt. Verstoring van verstoringsgevoelige dieren door beweging, geluid, trilling en licht reikt tot maximaal enkele honderden meters ver. Vanwege de afstand en het toekomstige agrarische gebruik dat geen verstoring teweeg brengt, is het uitgesloten dat er sprake is van negatieve effecten door verstoring op de instandhoudingsdoelen van het Zuidlaardermeergebied.

4.3 Mogelijke effecten van stikstofdepositie

Het Drentsche Aa-gebied is het dichtstbij gelegen Natura 2000-gebied met stikstofgevoelige habitattypen.

Als gevolg van agrarisch gebruik treedt emissie van schadelijke stoffen (verontreiniging) naar lucht, water en/of bodem op. Dit kan leiden tot extra stikstofdepositie wat gevolgen kan hebben voor de kwaliteit van habitat of leefgebied.

Een grasland of een bouwland stoot zelf niet zomaar stikstof uit. Wat een bron van stikstof is, is de bemesting van grasland of bouwland. De werkelijke stikstofemissie is afhankelijk van de toedieningstechniek (naast hoeveelheid en type mest). De emissie van bemesting bij bouwland is iets hoger dan bij grasland, bij eenzelfde toedieningstechniek en zelfde hoeveelheid mest (Tabel 4.1). Alleen worden voor bouwland en grasland vaak andere bemestingstechnieken gebruikt.

Daarnaast zijn er stikstofgebruiksnormen per gewas. De hoeveelheid mest die je mag toedienen op bouwland kan dus lager of hoger zijn dan grasland, afhankelijk van het type gewas (zie Bijlage I). Het is dus niet zo dat bemesting van bouwland altijd meer depositie geeft dan grasland, het kan ook afhankelijk van het gewas en de manier van toedienen minder worden.

Zowel de percelen bij de Groeve als het perceel in polder Noordma zijn de afgelopen jaren bemest voor “regulier” landbouwkundig gebruik (informatie HDL, zie Hoofdstuk 3). Of het omzetten van grasland naar akker heeft geleid tot meer uitstoot is niet op voorhand te zeggen. Echter door het uit agrarisch gebruik nemen van het perceel in polder Noordma is onze inschatting dat de netto uitstoot niet zal toenemen.

Tabel 4.1 *Emmissiefactor per toedieningstechniek (de Haan et al. 2009)*

Bemesting	grasland/bouwland	Emissiefactor (%)
zodenbemester - grasland	grasland	19
sleufkouter - grasland	grasland	24,8
sleepvoet - grasland	grasland	30,5
bovengronds - grasland	grasland	71
mestinjectie - bouwland	bouwland	2
zodenbemester - bouwland	bouwland	24
sleufkouter - bouwland	bouwland	30
sleepvoet - bouwland	bouwland	36
onderwerken in 1 werkgang - bouwland	bouwland	22
onderwerken in 2 werkgangen - bouwland	bouwland	46
bovengronds - bouwland	bouwland	69
kunstmest - bouwland	bouwland	3,6

4.4 Conclusies effecten beschermde gebieden

Op grond van veldonderzoek in en bronnenonderzoek, wordt het volgende geconcludeerd:

- 1 Directe effecten als gevolg van de voorgenomen bestemmingswijziging van de percelen bij De Groeve als verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag of verstoring door mechanische effecten zijn niet aan de orde.
- 2 Indirecte effecten als gevolg van de bestemmingswijziging van de percelen bij De Groeve als versnippering, verdroging, verstoring en verontreiniging zijn niet aan de orde.
- 3 Het veranderd gebruik van de percelen bij de Groeve zou lokaal kunnen leiden tot een (zeer geringe) extra depositie van stikstof in Natura 2000-gebieden. Door echter het uit agrarisch gebruik nemen van het perceel in polder Noordma, waardoor deze in de toekomst niet meer bemest wordt, zal de netto uitstoot van de percelen die bij de uitruil betrokken zijn niet toenemen.

5 Effecten op beschermde soorten planten en dieren

5.1 Bronnenonderzoek

Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd op 13 april 2021. Bij het raadplegen van de NDFF is uitgegaan van een zoekgebied met een straal van ca. drie km om het plangebied en gegevens tot vijf jaar oud. Daarnaast is navraag gedaan bij Bertil Zoer van het Drents Landschap en bij Harry Offringa van Staatsbosbeheer naar aanvullende inventarisatie gegevens. Beide hadden geen extra gegevens over de betreffende percelen of directe omgeving hiervan.

5.2 Functie van het plangebied voor beschermde soorten

Noordelijke perceel (langs de Pelincksweg):

Grasland met langs de oostgrens de weg, langs de noordgrens een rij eiken, langs de zuidgrens een sloot en ook in het midden (noordzuid richting) een sloot. Langs de westgrens ligt de Hunze.

Zuidelijke perceel (langs de Dijk):

Akker met langs de westkant de weg, langs de noordgrens een rij eiken, langs de oostgrens de Hunze en langs de zuidgrens een agrarisch grasland.

Op basis van verspreidingsgegevens (NDFF, 2021(i)) en het aanwezige biotoop wordt geconcludeerd dat het plangebied in potentie betekenis kan hebben voor planten, ongewervelden, amfibieën, vissen, grondgebonden zoogdieren en vleermuizen. De (mogelijke) betekenis van het plangebied voor deze soortgroepen is hieronder beschreven en beoordeeld.

Planten

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF, 2021(i)) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor beschermde plantensoorten. Uit het plangebied en omgeving zijn geen waarnemingen van beschermde plantensoorten bekend. Tijdens het veldbezoek is vastgesteld dat het plangebied ook geen geschikte groeiplaatsen biedt voor beschermde plantensoorten en zijn ook geen beschermde plantensoorten waargenomen.

Ongewervelden

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde dagvlinders en libellen aangetroffen. Enkele algemeen voorkomende soorten welke karakteristiek zijn voor het agrarisch landschap zullen gebruik maken van het plangebied. Er zijn ook geen waarnemingen bekend van beschermde ongewervelden (NDFF). Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF, 2021(i)) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor beschermde ongewervelden.

Amfibieën

Het plangebied vormt (geschikt) leefgebied van algemeen voorkomende soorten amfibieën van het '*Beschermingsregime andere soorten*' waarvoor een vrijstelling geldt voor overtreding van verbodsbepalingen in het kader van *bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw*. De sloten in het plangebied bieden geschikt voortplantingswater voor deze soorten. Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF, 2021(i)) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor andere beschermde soorten amfibieën.

Vissen

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF, 2021(i)) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat de watergang in het plangebied géén betekenis heeft voor beschermde vissen. Uit het plangebied en omgeving zijn geen waarnemingen van beschermde vissoorten bekend.

Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied vormt (geschikt) leefgebied van algemeen voorkomende soorten zoogdieren van het '*Beschermingsregime andere soorten*' waarvoor een vrijstelling geldt voor overtreding van verbodsbepalingen bij *bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw*. Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF, 2021(i)) wordt geconcludeerd dat de omgeving van het plangebied ook betekenis heeft voor andere beschermde soorten grondgebonden zoogdieren die niet vrijgesteld zijn. Deze worden hieronder behandeld, waarbij wordt aangegeven of het plangebied ook betekenis heeft voor deze soorten.

Bever & otter

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de otter en bever bekend (NDFF, 2021(i)). De bever en otter leven in oeverzones van allerlei soorten (stromende) zoete wateren met voldoende begroeiing, voedsel, dekking en rust (Zoogdierverseniging, 2021(i)). De waarnemingen zijn in de omgeving van het Zuidlaardermeer en Tusschenwater. Het habitat binnen het plangebied vormt geen geschikt leefgebied voor de soorten. Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor de otter en de bever.

Boommarter

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de boommarter bekend (NDFF, 2021(i)). De boommarter komt voor in allerlei soorten bossen (Zoogdierverseniging, 2021(i)). De waarnemingen zijn in de bossen langs het Zuidlaardermeer. Het habitat binnen het plangebied vormt geen geschikte leefgebied voor de soort. Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF, 2021(i)) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor de boommarter.

Eekhoorn

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de eekhoorn bekend. De dichtstbijzijnde waarnemingen zijn uit de omliggende bos en parkgebieden zoals in Zuidlaren (NDFF, 2021(i)). Eekhoorns leven in loofbos, naaldbos of gemengd bos maar ook in tuinen, parken en houtwallen in de buurt van bos (Zoogdierverseniging, 2021(i)). Dit

habitat ontbreekt binnen het plangebied. Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor de eekhoorn.

Steenmarter

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de steenmarter bekend (NDFF, 2021(i)). De steenmarter komt voor in parklandschappen en gebieden met kleinschalige landbouw, voor zijn verblijfplaatsen heeft bij de voorkeur steenachtige biotopen zoals huizen en gebouwen (Zoogdiervereniging, 2021(i)). De dichtstbijzijnde waarnemingen zijn in De Groeve. Het habitat binnen het zoekgebied vormt geschikt foerageergebied voor de steenmarter. Geschikte verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen.

Wolf

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de wolf bekend (NDFF, 2021(i)). Wolven leven in heel verschillende leefgebieden. Bij voorkeur leeft de wolf in uitgestrekte open bossen en afgelegen moerasgebieden. De soort heeft echter geleerd te overleven in gebieden waar ook mensen wonen. Voortplantingsplaatsen van de wolf bevinden zich vaak in een grot, een hol of verscholen onder boomwortels. Binnen het plangebied bevinden zich geen voortplantingsplaatsen van de wolf. Het gebied is, gezien het kleine oppervlak, ook ongeschikt als foerageergebied. Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor de wolf.

Vleermuizen

De aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied is uitgesloten. In het plangebied staan namelijk geen gebouwen of bomen. Langs het plangebied staat een bomenrij en diverse woningen. In deze bomen en woningen bevinden zich mogelijk geschikte holtes en ruimtes die als verblijfplaats voor vleermuizen dienen. Het plangebied zelf maakt mogelijk deel uit van het foerageergebied van vleermuizen. In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis bekend (NDFF, 2021(i)). De houtwal heeft mogelijk ook een functie als vliegroute voor vleermuizen.

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats¹ vastgesteld in het plangebied. Op grond hiervan wordt de aanwezigheid van nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats uitgesloten. Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten op de percelen vastgesteld. Het plangebied vormt echter wel geschikt broedbiotoop van algemeen voorkomende vogels waarvan de nestplaats niet jaarrond beschermd is.

¹ Op grond van door het voormalige ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw.

5.3 Effecten van de ingreep op beschermde soorten

Amfibieën en grondgebonden zoogdieren

Het bewerken van het land kan algemeen voorkomende amfibieën en grondgebonden zoogdieren van het '*Beschermingsregime andere soorten*' treffen. Voor deze soorten geldt een vrijstelling in het kader van *bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw* en is dus geen ontheffing nodig. Het betreft algemeen voorkomende soorten (lokaal, regionaal en landelijk) en het aantal dieren dat potentieel gemoeid is met de (lokale) ingreep is beperkt. De gunstige staat van instandhouding van deze soorten is daarom niet in het geding.

Steenmarter

De steenmarter is niet vrijgesteld in de provincie Drenthe. Door het bewerken van de percelen kan (tijdelijk) enig foerageergebied van de steenmarter verloren gaan. De steenmarter heeft in de omgeving echter voldoende mogelijkheden om te foerageren. Het opzettelijk verstoren van individuen is geen verbodsbepaling voor soorten van het 'beschermingsregime andere soorten'. Wel dient rekening gehouden te worden met de zorgplicht.

Vleermuizen

Er vinden geen (rooi)werkzaamheden plaats die effect kunnen hebben op verblijfplaatsen van vleermuizen. Het vernielen van verblijfplaatsen van vleermuizen en mogelijk het doden van dieren is dan ook uitgesloten.

Het plangebied vormt wel geschikt foerageergebied en biedt een vliegroute langs de bommenrij, deze functies blijven behouden.

Vogels

Werkzaamheden op de percelen (maaaien/ploegen) in het broedseizoen kunnen er toe leiden dat nesten van vogelsoorten die in gebruik zijn beschadigd raken of verlaten worden door de oudervogels als gevolg van verstoring. Effecten op soorten met een jaarrond beschermd nest zijn uitgesloten. Voor deze soorten heeft het plangebied namelijk geen betekenis.

Andere soorten

Negatieve effecten op andere beschermde soorten als gevolg van de voorgenomen ingreep zijn uitgesloten. Voor andere beschermde soorten heeft het plangebied namelijk geen betekenis.

5.4 Beoordeling Wet natuurbescherming

Voor het vernietigen van nesten die in gebruik zijn en het verstoren van in gebruik zijnde nesten van vogels zodanig dat broedsels mislukken is geen ontheffing mogelijk. Het vernietigen en verstoren van in gebruik zijnde nesten moet worden voorkomen om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Dit kan door werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Door voorafgaand aan werkzaamheden een broedvogelcheck uit te voeren om vast te stellen of broedende vogels aanwezig zijn en indien nodig het werk uit te stellen totdat de jongen vlieg vlug zijn, kan het verstoren of vernietigen van nesten ook worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Wnb geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet voor het broedseizoen rekening gehouden worden met de periode half maart tot half augustus.

Zorgplicht

Voor alle soorten, al dan niet beschermd, dient rekening te worden gehouden met de Zorgplicht (Art. 1.11 van de Wnb). Aan de zorgplicht kan worden voldaan door de volgende maatregelen te nemen: Bij verstoring van dieren tijdens werkzaamheden moeten deze de gelegenheid krijgen te vluchten naar een nieuwe leefomgeving.

5.5 Effect scheuren grasland op natuurwaarde

Beide percelen waren tot 2019 graslanden, waarbij als voorwaarde door HDL werd gesteld dat het grasland niet gescheurd mocht worden. Eén van de twee percelen is vorig jaar vooruitlopend op de uitruil met het perceel in Noordma geploegd en gebruikt als aardappelakker. Door de opdrachtgever is gevraagd of beoordeeld kan worden wat dit betekent voor de natuurwaarde van dit perceel.

Door de universiteit van Wageningen (WUR) is onderzoek gedaan naar het effect van scheuren van permanent grasland in Natura 2000-gebieden (Gies & Wamelink 2020). Het niet mogen scheuren is een maatregel die is ingesteld voor blijvend grasland om de biodiversiteit in deze gebieden te beschermen en bodemkoolstof te behouden.

In het onderzoek is gekeken naar verschillende typen graslanden. Graslanden die gebruikt worden voor productie van gras voor de melkveehouderij worden intensief bemest, gemaaid of begraaasd en er vindt actieve bestrijding van (on)kruiden plaats. Deze graslanden hebben geen botanische waarde. Scheuren van grasland zal op de bestaande ecologische waarde van dit grasland zelf zeer weinig effect hebben. Wel zal de wormenstand in zo'n grasland een paar jaar nodig hebben om weer op peil te komen. Exensief beheerde graslanden zijn botanisch rijker en worden niet tot weinig bemest en minder intensief begraaasd of gemaaid. Indien deze kruidenrijke graslanden gescheurd worden, kunnen de negatieve gevolgen niet worden voorkomen; scheuren en kruidenrijk grasland gaan niet samen (Gies & Wamelink 2020).

De percelen in De Groeve betreffen geen botanisch rijke percelen en zijn ook altijd bemest geweest. Dit betekent dat het scheuren in dit geval weinig effect heeft op de ecologische

waarde van het perceel. Ook zijn de percelen niet van belang voor kritische weidevogels, waarvoor het grasland essentieel is.

Daarnaast kan het scheuren effect hebben op aangrenzende percelen. Scheuren van grasland leidt tot mineralisatie van organische stof en tot nitrificatie in de bodem. Dit kan leiden tot een verhoging van de nitraat af- en uitspoeling en kan aangrenzende kwetsbare natuur belasten. De percelen in De Groeve grenzen echter niet aan percelen met voor vermessing gevoelige habitattypen, maar grenzen aan percelen die ook zelf intensief agrarisch gebruikt worden. Van een negatieve invloed op de aangrenzende percelen is dan ook geen sprake.

6 Second opinion

Door Sweco is in september 2020 een natuurtoets uitgevoerd voor de twee percelen bij de Groeve (Klous, 2020). Bureau Waardenburg is gevraagd deze natuurtoets opnieuw uit te voeren (zie voorliggende rapportage) en een beknopte second opinion te geven van de rapportage van Sweco.

Effect op beschermde soorten

Sweco heeft in een kleinere straal rondom het gebied gekeken naar het voorkomen van beschermde soorten, waardoor het aantal soorten dat potentieel kan voorkomen in het plangebied en besproken wordt in de rapportage beperkter is. De conclusie die getrokken wordt verschilt niet met de conclusie van bureau Waardenburg dat bij bewerking van de percelen (maaïen/ploegen) rekening moet worden gehouden met het voorkomen van broedvogels.

Effect op beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden)

Wat betreft de directe en indirecte effecten komen we tot dezelfde conclusie. Directe effecten als verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag of verstoring door mechanische effecten zijn niet aan de orde. Ook indirecte effecten als versnippering, verdroging, verstoring en verontreiniging zijn niet aan de orde.

Wat betreft de stikstofbelasting komt Sweco tot de conclusie dat de uitruil van percelen niet gepaard gaat met extra stikstofuitstoot omdat er geen werkzaamheden plaatsvinden. Het nieuwe agrarische gebruik kan ter plaatse mogelijk tot stikstofuitstoot leiden, maar per saldo zal het gelijk blijven. Het nieuwe gebruik betekent namelijk niet dat de hoeveelheid vee van betreffende agrariër ook toeneemt. Bovendien houdt de uitruil in dat elders in het gebied een vergelijkbaar oppervlakte overgaat naar natuur. Er vindt ten gevolge van de uitruil en bijbehorende bestemmingswijziging van de percelen geen toename in stikstofdepositie plaats en er treden geen negatieve effecten op stikstofgevoelige habitattypen in het Drentsche Aa-gebied op (Klous, 2020).

De conclusie van Bureau Waardenburg is eveneens dat het veranderd gebruik van de percelen lokaal zou kunnen leiden tot een (zeer geringe) extra depositie van stikstof. Door echter het uit agrarisch gebruik nemen van het perceel in polder Noordma, waardoor deze in de toekomst niet meer bemest wordt, zal de netto uitstoot van de percelen die bij de uitruil betrokken zijn niet toenemen.

Literatuur

- De Haan, B.J., J.D. van Dam, W.J. Willems, M.W. van Schijndel, S.M. van der Sluis, G.J. van den Born en J.J.M. van Grinsven. 2009. Emissiearm bemesten geëvalueerd. Publicatienummer 500155001, Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven
- Gies, E. & W. Wamelink. 2020. Passende beoordeling scheuren permanent grasland. Natura 2000-gebieden Veluwe en Rijntakken (deelgebied Rijnstrangen). Rapport 2997. ISSN 1566-7197. WUR, Wageningen.
- Klous, R. 2020. Verkennend Natuuronderzoek twee percelen De Groeve. Oriënterend onderzoek in het kader van de wet- en regelgeving voor natuur. Referentienummer SWNL0265531. Sweco, Groningen.
- NDFF, 2021(i). Nationale Databank Flora en Fauna: <https://www.ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/>
- Peereboom D. 2020. Bestemmingsplan functiewijziging percelen De Groeve, De Dijk-Pelincksweg. NL.IMRO.1730.BPpercelenGroeve-0301. Sweco, Groningen
- Zoogdiervereniging, 2021(i). Zoogdiersoorten: <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten>

Bijlage I RVO Stikstofgebruiksnormen (versie januari 2021)

Onderstaande informatie is afkomstig van de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/mest/tabellen>

Voor aardappelrassen is er een hoge of lage norm afhankelijk van het aardappelras. De overzichten van aardappelrassen staan in tabel 2c en 2d en zijn op te zoeken via bovengenoemde website.

Tabel 2

Stikstof landbouwgrond

Waarvoor gebruiken?

U gebruikt de stikstofgebruiksnormen om uit te rekenen hoeveel stikstof u maximaal mag gebruiken op uw bedrijf. Elk gewas of gewasgroep heeft een stikstofgebruiksnorm.

Hoe te gebruiken?

U rekent met de oppervlakte en het gewas dat op 15 mei wordt geteeld:

- Aantal hectare landbouwgrond op 15 mei x de norm die bij uw gewas en grondsoort hoort.

Dit doet u voor alle gewassen. De uitkomsten telt u bij elkaar op.

Volgteelt

Verbouwt u na de eerste teelt een ander gewas? Dan gebruikt u voor elke volgteelt 1 stikstofgebruiksnorm. Voor enkele gewassen mag u de norm pas meetellen in het jaar van oogsten (zie voetnoot 5).

Staat in de tabel een aparte norm voor een volgteelt? Dan gebruikt u die. In andere gevallen gebruikt u de norm van de eerste teelt. Dit geldt niet voor gewassen waar 'meermalige oogst' is vermeld. Voor deze gewassen geldt de norm het hele jaar en niet voor elke teelt.

Volgteelt na maïs

Teelt u na maïs een groenbemester, tijdelijk grasland of een verplicht vanggewas? Dan mag u voor deze volgteelt geen extra stikstofgebruiksnorm meetellen (zie voetnoot 2 en 6, en tabel 3).

Beweiden of volledig maaien?

U bepaalt in 1x voor uw hele bedrijf of uw grasland wordt gezien als grasland met beweiden of grasland met volledig maaien.

Onder grasland met volledig maaien valt ook grasland, waarop u jongvee weidt van runderen niet ouder dan twee jaar. Het aantal stuks jongvee in de wei is kleiner dan het aantal ouderdieren op uw bedrijf. U mag er ook hobbydieren op weiden.

Winterteelt

Voor gewassen met 'winterteelt' mag u de hele norm in het jaar van inzaai, planten of poten gebruiken. Gebruikt u een deel van de norm in het tweede jaar? Dan is dat maximaal de hoeveelheid die staat bij 'waarvan ten hoogste na 31/12 (winterteelt)'.

Mengteelt en onderzaai

Bij mengteelt gebruikt u de norm van het gewas dat de meeste winst oplevert. Bij onderzaai gebruikt u de norm van het hoofdgewas. Kunt u na de oogst van het hoofdgewas het ondergewas oogsten? Dan mag u ook voor dit ondergewas de norm meetellen.

Graszaad

Teelt u graszaad en krijgt u in het voorjaar of najaar nog een voedersnede? Dan kunt u het perceel in deze periodes als grasland zien. U rekent naast de norm voor graszaad ook met de norm voor tijdelijk grasland.

Aardappelrassen hoge of lage norm

Voor aardappelrassen is er een hoge of lage norm. Welke u gebruikt hangt af van uw aardappelras. De overzichten van aardappelrassen staan in tabel 2c en 2d. Staat uw aardappelras niet in deze overzichten? Dan gebruikt u de norm voor 'consumptieaardappelrassen overig' of 'pootaardappelrassen overig'. De normen staan op de volgende pagina.

Fritesaardappelen op klei

Voor fritesaardappelen uit tabel 2a die worden geteeld op klei zijn er hogere stikstofgebruiksnormen. Die horen bij de regeling stikstofdifferentiatie. Daarvoor moet u zich eerst aanmelden. De voorwaarden hiervan vindt u op onze website.

Gewas	Klei 2019-2021	Noordelijk ¹⁰ , westelijk ¹¹ en centraal ¹² zand 2019-2021	Zuidelijk ¹³ zand 2019-2021	Löss ⁴ 2019-2021	Veen 2019-2021
Grasland (kg N per ha per jaar)					
Grasland met beweiden	345	250 ¹⁴	250 ¹⁴	250 ¹⁴	265
Grasland met volledig maaien ¹	385	320 ¹⁴	320 ¹⁴	320 ¹⁴	300
Tijdelijk grasland² (kg N per ha per periode)					
van 1 januari tot minstens 15 april	60	50	50	50	50
van 1 januari tot minstens 15 mei ³	110	90	90	90	90
van 1 januari tot minstens 15 augustus ³	250	210	210	210	210
van 1 januari tot minstens 15 september ³	280	235	235	235	235
van 1 januari tot minstens 15 oktober ³	310	250	250	250	265
vanaf 15 april tot minstens 15 oktober	310	250	250	250	265
vanaf 15 mei tot minstens 15 oktober	280	235	235	235	235
vanaf 15 augustus tot minstens 15 oktober	95	80	80	80	80
vanaf 15 september tot minstens 15 oktober	30	25	25	25	25
vanaf 15 oktober	0	0	0	0	0
Akkerbouwgewassen (kg N per ha per teelt)					
Consumptieaardappellassen hoge norm (zie tabel 2c) ¹⁵	275	260	208	204	270
Consumptieaardappellassen overig ¹⁵	250	235	188	184	245
Consumptieaardappellassen lage norm (zie tabel 2c) ¹⁵	225	210	168	164	220
Consumptieaardappel, vroeg (loofvernietiging voor 15 juli) ¹⁵	120	120	96	96	120
Pootaardappellassen hoge norm (zie tabel 2d)	140	140	140	140	140
Pootaardappellassen overig	120	120	120	120	120
Pootaardappellassen lage norm (zie tabel 2d)	100	100	100	100	100
Pootaardappelen, uitgroei teelt (loofvernietiging na 15 augustus)	180	165	165	165	170
Zetmeelaardappelen ¹⁵	240	230	184	184	230
Suikerbieten	150	145	116	116	145
Cichorei	70	70	70	70	70
Voederbieten	165	165	132	132	165
Wintertarwe ⁵	245	160	160	190	160
Zomertarwe	150	140	140	140	140
Wintergerst ⁵	140	140	140	140	140
Zomergerst	80	80	80	80	80
Triticale ⁵	160	150	120	120	150
Winterrogge ⁵	140	140	140	140	140
Haver ⁵	100	100	100	100	100
Maïs, bedrijven met derogatie ^{6 15}	160	140	112	112	150
Maïs, bedrijven zonder derogatie ^{6 15}	185	140	112	112	150
Luzerne, eerste jaar	40	40	40	40	40
Luzerne, volgende jaren	0	0	0	0	0
Gras voor industriële verwerking (inzaai in september en eerste jaar)	30	25	25	25	25
Gras voor industriële verwerking (inzaai voor 15 mei en volgende jaren)	310	250	250	250	265
Graszaad, Engels raaigras, 1e jaars	165	150	120	120	155
Graszaad, Engels raaigras, overjarig	200	185	148	148	190
Graszaad, rietzwenkgras	140	130	104	104	135
Graszaad, rietzwenkgras, volgteelt	60	50	40	40	55
Graszaad, veldbeemd	130	100	80	80	105

Gewas	Klei 2019-2021	Noordelijk ¹⁰ , westelijk ¹¹ en centraal ¹² zand 2019-2021	Zuidelijk ¹³ zand 2019-2021	Löss ⁴ 2019-2021	Veen 2019-2021
Graszaad, veldbeemd, volgteelt	60	50	40	40	55
Graszaad, roodzwenkgras, 1e jaars	85	75	60	60	80
Graszaad, roodzwenkgras, 1e jaars, volgteelt	35	35	28	28	35
Graszaad, roodzwenkgras, overjarig	115	105	84	84	110
Graszaad, roodzwenkgras, overjarig, volgteelt	45	45	36	36	45
Graszaad, westerwolds	110	100	80	80	105
Graszaad, Italiaans	130	120	96	96	125
Graszaad, overig	90	80	64	64	85
Graszaad, overig, volgteelt	45	45	36	36	45
Graszoden	340	340	272	272	340
Ui, overig	120	120	120	120	120
Zaaiui	170	120	120	120	120
Winterui, 2e jaars plantui	170	155	124	124	160
waarvan ten hoogste na 31/12 (winterteelt)	130	120	96	96	125
Blauwmaanzaad	110	100	80	80	105
Karwij	150	140	112	112	145
waarvan ten hoogste na 31/12 (winterteelt)	90	80	64	64	85
Koolzaad, winter	205	190	152	152	195
waarvan ten hoogste voor 31/12 (winterteelt)	45	45	36	36	45
Koolzaad, zomer	120	120	96	96	120
Vlas	70	70	56	56	70
Akkerbouwgewassen, overig	200	185	148	148	190
Bladgewassen (kg N per ha per teelt)					
Spinazie, 1e teelt	260	190	152	152	200
Spinazie, volgteelt	185	145	116	116	150
Slasoorten, 1e teelt	180	165	132	132	170
Slasoorten, volgteelt	105	105	84	84	105
Andijvie, 1e teelt	180	170	136	136	170
Andijvie, volgteelt	90	90	72	72	90
Selderij, bleek/groen	200	185	148	148	190
Prei	245	225	180	180	235
waarvan ten hoogste na 31/12 (winterteelt)	100	90	72	72	95
Bladgewassen, overig, eenmalige oogst	150	140	112	112	145
Bladgewassen, overig, meermalige oogst	275	250	200	200	260
Koolgewassen (kg N per ha per teelt)					
Spruitkool	290	265	212	212	275
waarvan ten hoogste na 31/12 (winterteelt)	50	50	40	40	50
Witte kool	320	290	232	232	305
Rode kool	285	260	208	208	270
Savooiekool	285	260	208	208	270
Spitskool	285	260	208	208	270
Bloemkool	230	210	168	168	220
waarvan ten hoogste na 31/12 (winterteelt)	120	110	88	88	115
Broccoli	270	235	188	188	245
Chinees kool	180	155	124	124	160
Boerenkool	170	155	124	124	160

Gewas	Klei 2019-2021	Noordelijk ¹⁰ , westelijk ¹¹ en centraal ¹² zand 2019-2021	Zuidelijk ¹³ zand 2019-2021	Löss ⁴ 2019-2021	Veen 2019-2021
Paksoi	180	165	132	132	170
Raapstelen	140	130	104	104	135
Kruiden (kg N per ha per teelt)					
Kruiden, bladgewas, eenmalige oogst	150	140	112	112	145
Kruiden, bladgewas, meermalig oogsten	275	250	200	200	260
Kruiden, wortelgewassen	200	185	148	148	190
Kruiden, zaadgewassen	100	90	72	72	95
Vruchtgewassen (kg N per ha per teelt)					
Aardbei (wachtbed, vermeerdering)	120	110	88	88	115
Aardbei (productie)	170	155	124	124	160
waarvan ten hoogste na 31/12 (winterteelt)	80	70	56	56	75
Komkommerachtigen (augurk, courgette, meloen, pompoen)	190	175	140	140	180
Suikermaïs	200	185	148	148	190
Stam/stokboon, vers	120	110	88	88	115
Landbouwstambonen, rijp zaad	135	135	108	108	135
Veld- en tuinbonen, vers + rijp zaad	50	50	40	40	50
Tuinbonen, vers/peulen	75	75	75	75	75
Erwt, vers + rijp zaad	30	30	30	30	30
Peul	90	85	68	68	85
Stengel/knol/wortelgewassen (kg N per ha per teelt)					
Asperge (excl. opkweek)	85	75	60	60	80
Knolselderij	200	185	148	148	190
Knolvenkel/venkel	180	165	132	132	170
Koolraap	170	155	124	124	160
Koolrabi	180	165	132	132	170
Kroten/rode bieten	185	170	136	136	175
Winterpeen/waspeen	110	110	110	110	110
Bospeen	50	50	50	50	50
Rabarber	250	230	184	184	240
Radijs	80	80	64	64	80
Schorseneer	170	170	170	170	170
Witlof	100	100	100	100	100
Stengel/knol/wortelgewassen, overig	200	185	148	148	190
Groenbemesters⁷ (kg N per ha per teelt)					
Niet-vlinderbloemige groenbemesters	60	50	50	50	60
Vlinderbloemige groenbemesters	30	25	25	25	30
Graszaadstoppel ter vernietiging in najaar of vroege voorjaar	60	50	50	50	60
Bloembollengewassen⁵ (kg N per ha per teelt)					
Acidanthera	255	240	240	240	240
Anemone coronaria	130	125	125	125	125
Fritillaria imperialis	135	130	130	130	130
Hyacint	220	210	210	210	210
Iris, grofbollig	170	160	160	160	160
Iris, fijnbollig	140	135	135	135	135
Krokus, grote gele	175	165	165	165	165

Gewas	Klei 2019-2021	Noordelijk ¹⁰ , westelijk ¹¹ en centraal ¹² zand 2019-2021	Zuidelijk ¹³ zand 2019-2021	Löss ⁴ 2019-2021	Veen 2019-2021
Krokus, overig	90	85	85	85	85
Narcis	145	140	140	140	140
Tulp	200	190	190	190	190
Dahlia	110	105	105	105	105
Gladiool, pitten	260	245	245	245	245
Gladiool, kralen	190	180	180	180	180
Knolbegonia	150	145	145	145	145
Lelie	155	145	145	145	145
Zantedeschia	120	120	120	120	120
Bloembollengewassen, overig	165	155	155	155	155
Fruitteeltgewassen (kg N per ha per jaar)					
Appel	175	165	165	165	165
Blauwe bes	100	95	95	95	95
Braam	150	140	140	140	140
Framboos	150	140	140	140	140
Kers	175	165	165	165	165
Peer	175	165	165	165	165
Pruim	175	165	165	165	165
Rode bes	150	140	140	140	140
Wijnbouw	100	95	95	95	95
Zwarte bes	175	165	165	165	165
Buitenbloemen (kg N per ha per teelt)					
Buitenbloemen hoge norm ⁸	200	200	200	200	200
Buitenbloemen overig	150	150	150	150	150
Tagetes	90	80	80	80	90
Boomkwekerijgewassen (kg N per ha per jaar)					
Laanbomen: onderstammen	40	40	40	40	40
Laanbomen: spillen	90	90	90	90	90
Laanbomen: opzetters	115	115	115	115	115
Sierheesters	75	75	75	75	75
Coniferen (inclusief kerstsparren en dennen)	80	80	80	80	80
Rozen (inclusief zaailingen, onderstammen)	70	70	70	70	70
Bos- en Haagplantsoen	95	95	95	95	95
Vaste planten	175	175	175	175	175
Vruchtbomen: onderstammen	30	30	30	30	30
Vruchtbomen: moerbomen	110	110	110	110	110
Vruchtbomen, overig	135	105	105	105	105
Trek- en besheesters	80	80	80	80	80
Snijgroen	95	95	95	95	95
Ericaceae	70	70	70	70	70
Buxus	95	95	95	95	95
Bosbouw (kg N per ha per jaar)					
Snelgroeïende houtsoorten voor biomassaproductie	90	90	90	90	90
Vaste norm op bedrijfsniveau⁹ (kg N per ha per jaar)					
Vaste norm	110	110	110	110	110

- 1 Onder grasland met volledig maaien valt ook grasland waar uitsluitend jongvee van runderen niet ouder dan twee jaar wordt geweid, voor zover het aantal stuks jongvee in de wei niet groter is dan het aantal op het bedrijf gehouden ouderdieren. Daarnaast mogen hobbymatig gehouden dieren worden geweid.
- 2 De normen gelden niet voor tijdelijk grasland dat aansluit op maïs.
- 3 Deze gebruiksnormen zijn alleen van toepassing voorzover ze zijn toegestaan binnen de regels van het Besluit gebruik meststoffen.
- 4 De gebruiksnormen die onder Löss zijn vermeld gelden alleen als het grond betreft die is ontstaan in eolisch materiaal en binnen 80 cm van het maaiveld voor meer dan de helft bestaat uit leem (fractie kleiner dan 50 µm). Voor de overige lössgronden gelden de gebruiksnormen die onder Zand zijn vermeld.
- 5 De gebruiksnorm wordt volledig toegerekend aan het jaar van oogsten.
- 6 De normen voor maïs zijn inclusief de norm van de daarop aansluitend geteelde groenbemesters.
- 7 Deze gebruiksnormen zijn alleen van toepassing als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden. Voor groenbemesters op zand, löss en veen geldt: inzaaien voor 15 september en na 1 december ploegen. Op klei geldt: inzaaien voor 15 september en ploegen nadat de groenbemester aantoonbaar minimaal 8 weken wordt geteeld. Een uitzondering wordt gemaakt voor groene braak en als de groenbemester minimaal tien weken in het groeiseizoen op het land staat als aansluitend daarop een volggewas wordt geteeld. De normen gelden niet voor groenbemesters die aansluiten op maïs. Teelt u de groenbemester na graan, koolzaad, zomerpeen, blauwmaanzaad, karwij en vlas? Dan mag u rekenen met de stikstofgebruiksnorm van 100%. Teelt u de groenbemester na een ander gewas? Dan mag u voor de groenbemester op bouwland op zand- en lössgrond maar 50% van de stikstofgebruiksnorm gebruiken.
- 8 Voor de volgende buitenbloemen geldt de hoge norm: *Alchemilla mollis*, *Carthamus*, *Gypsophila paniculata*, *Lymonium*, *Lysimachia*, *Paeonia*, *Solidago*, *Veronica*.
- 9 Deze vaste norm op bedrijfsniveau geldt als het gewogen gemiddelde van de hoeveelheid stikstof van alle op de tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond geteelde gewassen of gewasgroepen uit tabel 1 op het bedrijf in dat kalenderjaar ten minste 100 kg N/ha en ten hoogste 110 kg N/ha bedraagt.
- 10 Zandgronden in de provincies Friesland, Groningen en Drenthe
- 11 Zandgronden in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Zeeland
- 12 Zandgronden in de provincies Overijssel, Gelderland en Utrecht
- 13 Zandgronden in de provincies Limburg en Noord-Brabant
- 14 Vernieuwt u grasland op zand- en lössgrond in de periode van 1 juni t/m 31 augustus? Dan mag u 50 kilogram minder stikstof per hectare gebruiken.
- 15 Scheurt u grasland en teelt u direct daarna maïs, consumptieaardappelen of fabrieksaardappelen (zetmeelaardappelen)? Dan mag u 65 kilogram minder stikstof gebruiken per hectare die u scheurt.

Bureau Waardenburg bv

Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849

E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl